

SOS WIOSKI
DZIECIĘCE

AFRYKA

~W KRAJINIE KULTUR~

Czyli co powinniśmy wiedzieć o krajach afrykańskich.

Jeden kontynent – wiele państw

Afryka to drugi pod względem powierzchni kontynent na Ziemi, który jest domem dla obywateli aż 55 niezależnych państw. Panuje przekonanie, że Afryka jest jednorodnym tworem. Nie jest to prawda. Każdy kraj i region cechuje się unikalną kulturą, historią i tradycją.

Uczni nie są zgodni co do pochodzenia nazwy kontynentu.
Korzenie etymologiczne prowadzą do słów z trzech języków:

- Egipskiego afri-ika – ziemia ojczysta,
- Greckiego aphrike – bez zimna,
- Łacińskiego aprica – słoneczna.

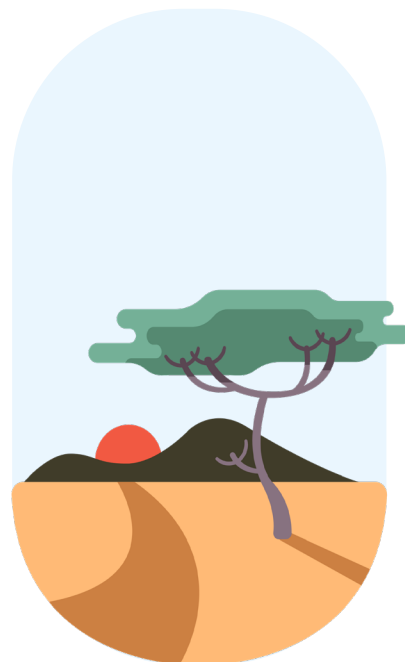

Afryka często jest nazywana kolebką ludzkości, ponieważ prawdopodobnie to tam pojawił się człowiek homo sapiens. Można więc powiedzieć, że wszyscy pochodzimy z Afryki!

Afryka jest najmłodszym kontynentem, biorąc pod uwagę wiek ludności – połowa mieszkańców Afryki to osoby poniżej 15. roku życia. Dzieci zamieszkujących kraje afrykańskie jest aż 506 milionów (0-15 lat). Dla porównania w krajach Unii Europejskiej żyje 66 milionów dzieci (0-15 lat).

W Afryce występują rejony zarówno bardzo wilgotne, jak i skrajnie suche. Deficyt wody powoduje, iż 40% ziemi może być uprawiane dopiero po zastosowaniu sztucznego nawadniania. Uprawia się tam cytrusy, kawę, kakao czy tytoń.

W klimacie równikowym żyją małpy, krokodyle, lamparty i papugi, a na sawannach lwy, nosorożce, hieny, skorpiony i inne niespotykane w Polsce zwierzęta.

Ciekawostka

Lodowce w Afryce zajmują ok. 240 km², dla porównania powierzchnia Polski zajmuje 322 575 km². Występują one tylko na obszarach górskich we wschodniej Afryce. Najwięcej znajduje się na Kilimandżaro na wysokościach powyżej 4800 m n.p.m.

Kultura i tradycje Afryki

Afrykę zamieszkują ludzie wielu kultur, którzy mają własne języki, symbole, tożsamości narodowe i etniczne.

Codzienne życie

Większość ludności Afryki mieszka na wsiach, w tradycyjnych domach. W niektórych regionach np. w Ugandzie wciąż buduje się tradycyjnymi metodami. Rdzenni mieszkańcy Afryki cenią to, co daje im natura; na przykład gliniane ściany schładzają dom, naczynia - wodę, a przybory domowe są konstruowane na bieżąco, pod wpływem potrzeby.

Życie na afrykańskich wsiach i w miasteczkach płynie spokojnie. Sąsiedzi żyją w harmonii, razem gotują, pracują, odpoczywają i świętują. Kiedy ktoś jest w potrzebie, cała społeczność stara się mu pomóc. Duża część mieszkańców Afryki jest uboga i nie posiada wiele, dlatego muszą wspierać się nawzajem.

Życie w dużych miastach przypomina to, które znamy z wielkich europejskich metropolii. W ostatnich dekadach coraz więcej młodzieży migruje do miast w poszukiwaniu pracy i lepszego życia. Do rodziny wracają na święta, a swoim młodszym braciom i siostrą przywożą prezenty – najczęściej słodkie, przybory szkolne lub zabawki.

Dzieci, jeśli ich rodzina jest wystarczająco majątna, chodzą do szkoły. W ramach zajęć uczą się m.in. czytania i pisania, matematyki, geografii, języków obcych, a w niektórych krajach zdobywają także umiejętności praktyczne podczas zajęć np. z hodowli zwierząt i uprawy roślin. Szkoła poza nauką często zapewnia dzieciom ciepły posiłek i dostęp do bezpiecznej wody.

Święta

Podczas świąt rodzina spotyka się na wspólny posiłek. To, co znajdzie się na talerzu zależy do regionu i wyznania. W Zimbabwe spożywa się sadzę, czyli kaszę z mąki kukurydzianej z dodatkami warzywnymi i owocowymi np. dynią. W Kamerunie potrawami narodowymi są między innymi: Le Ndolè z liści Vernonii, Taro la sauce jaune z korzenia Taro i ryba Le mbongo tchobi.

Ważną częścią świętowania jest muzyka. Afrykańczycy uwielbiają tańczyć i śpiewać. Afrykańska muzyka cechuje się rytmicznymi brzmieniami. To z Afryki pochodzi wiele instrumentów takich, jak grzechotki, bębny, djembe.

Tradycyjny strój
"Toghu" pochodzi
z północno-zachodniego
regionu Kamerunu.

"Ndop" wywodzi się
z zachodniej części
Kamerunu.

Ubiór

Afrykańczycy noszą w zależności od pochodzenia, wiary i okoliczności różne stroje. Niektórzy ubierają się nowocześnie, inni noszą tradycyjne szaty, koszule i suknie w rozmaitych kolorach i krojach. Podobnie jak tradycyjny strój Ślązaka i górala, różni się między sobą ubiór w państwach oraz regionach Afryki. Po lewej stronie znajdują się ilustracje w przykładami ubioru Kameruńczyków.

Sport

W Afryce popularnymi sportami wśród dzieci i dorosłych są gry zespołowe, w szczególności piłka nożna. Ich idolami są tacy piłkarze jak Senegalczyk - Sadio Mané lub Kameruńczyk - André Onana.

Afrykańscy sportowcy są znani na całym świecie jako świetni lekkoatleci. Wśród najlepszych sportowców można wymienić Haile Gebrselassie'go z Etiopii, który pobił 4 rekordy świata w biegach długodystansowych. Za to Kenia jest najwyżej uplasowanym krajem afrykańskim ze względu na ilość zdobytych medali w letnich igrzyskach olimpijskich. Kenijscy sportowcy zdobyli ich do tej pory aż 113, w tym 35 złotych.

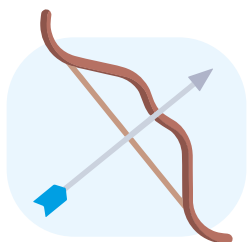

Ciekawostka

Pierwszym krajem afrykańskim, który wystawił swą reprezentację na letnich igrzyskach olimpijskich była Kolonia Przylądkowa w roku 1904.

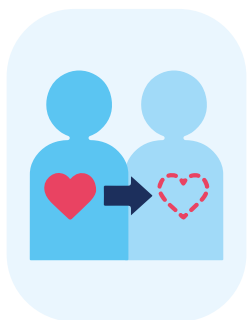

Wynalazki i odkrycia z Afryki

Łuk

Miejsce powstania tej broni miotającej nie jest jasne, jednak według najnowszych doniesień najstarsze szczątki grotów strzał odnaleziono w Afryce Południowej w jaskini Sibudu. Znajezisko datowane jest na 64 tys. lat.

Przeszczep serca

Przeszczep serca kojarzymy w Polsce z przełomową operacją Zbigniewa Religii z 1985 roku. Ale to w 1967 roku zespół lekarzy z Kapsztadu prowadzony przez Christiana Barnarda dokonał pierwszego udanego przeszczepu serca. Pacjent niestety zmarł po 18 dniach, jednak była to operacja, która zmieniła oblicze medycyny i stworzyła podwaliny pod zabieg polskiego chirurga.

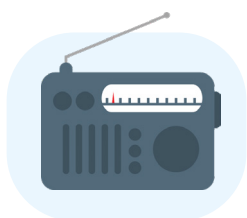
Tomograf komputerowy

To urządzenie, które pomaga na co dzień medykom z całego świata, zostało skonstruowane przez południowoafrykańskiego fizyka Allana McLeoda Cormacka. Naukowiec został nagrodzony Nagrodą Nobla z fizyki w 1979 roku.

Wuwuzela

Tej plastikowej trąbki nie musimy przedstawiać chyba nikomu. Powstała ona w latach 70. w Afryce. Świat kibiców poznał ją szerzej dzięki mistrzostwom świata w piłce nożnej z 2004 roku, które odbyły się w RPA.

Ręczne radio

Freeplay Wind-Up Radio, bo tak brzmi oficjalna nazwa tego wynalazku, to radio nakręcane korbą. Używa się go w miejscach, gdzie brakuje prądu.

Języki Afryki

W Afryce występuje ponad 1000 różnych języków i ich lokalnych odmian. Wśród nich możemy napotkać na języki wehikularne, czyli takie, które umożliwiają porozumiewanie się ludziom o różnych językach ojczystych. Poza językiem angielskim, który dziś jest używany niemal na całym świecie, Afrykańczycy posługują się językiem hausa (Afryka Zachodnia) czy suahili (Afryka Wschodnia).

Słowniczek

Poprosiliśmy pracowników Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Kamerunie i Zimbabwie o przetłumaczenie dla nas kilku słów. Możesz nauczyć się tych zwrotów i zabłysnąć w grupie!

Język	Zwrot	Co to znaczy?
Peul (Kamerun)	Ja tan!	Dzień dobry!
Ewondo (Kamerun)	Méyôô!	Dziękuję!
Pidgin (Kamerun)	How e di go?	Jak się masz?
Shona (Zimbabwe)	Uve nezuva rakanaka!	Miłego dnia!
Ndebele (Zimbabwe)	Udle kuhle!	Smacznego!

Ciekawostka

Jednymi z najciekawszych języków jest grupa khoisan, obejmująca ok. 100 języków mlaskanych – w ich fonetyce występują tzw. mlaski, czyli kliknięcia wytwarzane językiem.

Religie

W Afryce dominującymi religiami są islam w północnej części oraz chrześcijaństwo w południowej części kontynentu.

W niektórych regionach np. na Madagaskarze wciąż można zetknąć się z tradycyjnymi wierzeniami. Religie etniczne Afryki są bardzo zróżnicowane i unikatowe. Można jednak wyróżnić w nich takie elementy jak: kult przodków i natury, totemizm, duchy obronne oraz wiara w życie po śmierci. Rolę duchownych pełnią szamani, czyli łącznicy między światem duchowym i ziemskim.

Tradycyjne religie są często sprowadzane do animizmu. W rzeczywistości wierzenia te są w większości henoteistyczne, co oznacza, że są formą pośrednią między wiarą w jednego boga, a wiele bóstw.

Słowniczek pojęć:

- **animizm**
systemy wierzeń, w których rośliny, zwierzęta czy inna materia posiada duszę.
- **monoteizm**
wiara w jedno bóstwo. Religiami monoteistycznymi są np. chrześcijaństwo, judaizm, islam.
- **politeizm**
wiara w wielu bogów w obrębie jednej religii. Przykładem religii politeistycznej jest hinduizm.
- **totemizm** – czczenie totemów, które symbolizują siły naturalne i nadnaturalne.

Ciekawostka

Słowo szaman pochodzi z języka Ewenków, zamieszkujących wschodnią Syberię. Czasownik „sa”, od którego wywodzi się to słowo, odpowiada polskiemu wyrazowi „znachor” – ktoś, kto zna choroby – lub „wiedźma” – ktoś, kto wie.

Stworzenie człowieka według religii ludu Fang

Trzej bogowie **Mebere, Nkwa i Nzame** postanowili pewnego razu stworzyć świat. Mebere i Nkwa chcieli, by władzę nad Ziemią sprawowały słoń, lampart i małpa. Nzame nie zgadzał się z tym wyborem i zasugerował by stworzyć istotę, która będzie rządzić i opiekować się wszystkimi zwierzętami.

Tak powstała jaszczurka o imieniu **Fam**, która po ośmiu dniach zamieniła się w człowieka. **Fam** został obdarzony zdolnościami od wszystkich trzech bogów. Następnie bogowie powrócili do niebios, wierząc, że **Fam** będzie sprawiedliwym władcą.

Pierwszy człowiek odwrócił się jednak od bogów. Był surowym i niesprawiedliwym przywódcą, który prześladował zwierzęta na Ziemi.

Gdy Nzame dowiedział się o okrucieństwie pierwszego człowieka zniszczył wszystko na Ziemi. Nie udało mu się jednak zgładzić **Fama**, który dzięki darom od swoich stwórcy stał się nieśmiertelny.

Następnie Nzame, Mebere i Nkwa odtworzyli Ziemię i nowego człowieka o imieniu **Sekume**. **Sekume** cierpiał jednak z powodu samotności, dlatego stworzył pierwszą kobietę i swoją żonę, **Mbongwe** z drzewa.

Para doczekała się dzieci i tak powstał lud Fang. Od tamtej pory potomkowie **Sekume** i **Mbongwe** zamieszkują Gabon, Kamerun i Gwineę Równikową, a nieśmiertelny **Fam**, stara się z ukrycia uprzykrzać życie ludziom i zwierzętom.

Kameruńskie przesady

W Afryce, podobnie jak w Polsce, niektórzy ludzie wierzą w przesady i zabobony. Zwykle dotyczą one tego co przynosi szczęście albo są przestrogą przed pechowymi znakami.

Oto kilka przesądów, w które wierzą Kameruńczycy:

- Zamiatanie podłogi w nocy wypędza z domu bogactwo
- Jeśli zobaczysz na dachu krople deszczu, czeka cię w najbliższym czasie coś szczęśliwego
- Uderzenie lewą nogą w podłogę przynosi pecha
- Gwizdanie w nocy może obudzić duchy
- Gdy drogę przetną ci czerwone mrówki będziesz mieć szczęście

Problemy Afryki

Znaczna większość mieszkańców Afryki cierpi z powodu ubóstwa. Są również narażeni na niedożywienie, wykluczenie i groźne choroby zakaźne np. cholerę i AIDS. Najbardziej zagrożeni są ci najstabsi, czyli dzieci.

Kolonializm

Trudności, jakie przeżywa Afryka, w dużej mierze spowodowane są jej przeszłością kolonialną. Sztuczne, często wręcz narysowane od liniiki granice pozostawiły problemy etniczne, polityczne i gospodarcze. W niektórych państwach, gdzie wciąż żyją potomkowie białych kolonizatorów np. w RPA wywiązały się konflikty między ludźmi o różnych kolorach skóry.

Ubóstwo

Jedna siódma ludności świata mieszka w Afryce, a blisko połowa jej populacji nie osiągnęła 15. roku życia. Ludzie mieszkają przeważnie wzdłuż północnego i zachodniego wybrzeża oraz w rejonach, gdzie ziemia jest żyzna i sprzyja rolnictwu. Około trzydziestu metropolii na kontynencie przekroczyło milion mieszkańców i w związku z tym nasila się wiele problemów, takich jak bezrobocie lub brak kluczowej infrastruktury. Powstało również wiele dzielnic nędzy, czyli tzw. slumsów.

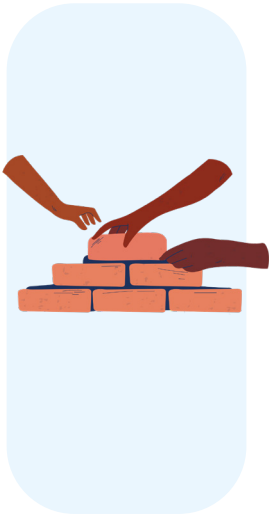

Głód i brak wody

Regionem, który najbardziej cierpi z powodu braku wody i pożywienia jest Afryka subsaharyjska. Szacuje się, że aż 146 milionów ludzi w tym regionie doświadcza głodu¹. Powodami są – coraz częstsze w obliczu zmian klimatycznych – susze, erozja gleb i klęski żywiołowe. Brak dostępu do bezpiecznej wody prowadzi do pogorszenia higieny, a co za tym idzie, szybkiego rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Najbardziej na tym cierpią dzieci, których organizmy nie rozwinęły jeszcze odporności.

¹ <https://www.ifrc.org/emergency/africa-hunger-crisis>

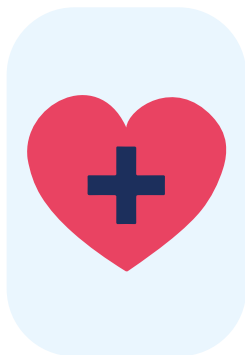

Edukacja i praca dzieci

Według danych World Data Bank w Afryce subsaharyjskiej, czyli najbiedniejszym regionie kontynentu, 75% dzieci ukończy szkołę podstawową, ale ponadpodstawową już tylko ok. 35% ². Spośród dzieci, które chodzą do szkoły wiele z nich musi łączyć pracę z nauką. Edukacja najczęściej nie jest darmowa, choć oficjalnie prawie wszystkie kraje świata zapewniają edukację podstawową bez opłat.

Szacuje się, że ponad 70 milionów³ dzieci w Afryce musi pracować. Zwykle są to ciężkie prace, niedostosowane do rozwijającego się organizmu, a w skrajnych sytuacjach zagrażające życiu np. wydobywanie drogich surowców spod ziemi.

Zdrowie psychiczne i uzależnienia

W ciągu ostatnich lat drastycznie wzrosła liczba uzależnionej młodzieży w najbiedniejszych regionach Afryki. Do najczęstszych przyczyn sięgania po używki zalicza się stres, ubóstwo, brak perspektyw na godne życie. Wg. jednego z badań przeprowadzonych w Kamerunie stwierdzono, że częstość występowania ciężkiej depresji u nastolatków wynosi 26,5%, a do myśli samobójczych przyznało się aż 36,4% badanych ⁴.

² <https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.NENR?locations=ZG>

³ https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575499/lang--en/index.htm

⁴ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8977366/>

Historia podopiecznej SOS Zimbabwe

Kiedy Liz kilka lat temu odebrała wyniki egzaminów, podekscytowana zaaplikowała na studia o profilu weterynaryjnym. Z takimi ocenami mogła dostać się na wymarzony kierunek bez problemu.

Wyzwaniem była jednak sytuacja finansowa jej rodziny. Mama Liz bardzo chciała, by córka spełniła swoje marzenie, jednak już opłacenie liceum było dla rodziny ogromnym wyzwaniem. Liz, licząc na cud, ubiegała się o różne stypendia lokalne i międzynarodowe. Niestety bezskutecznie. Uniwersytet zaakceptował jej kandydaturę, ale nie udało jej się uiścić wymaganych opłat rejestracyjnych.

Liz w dniu ukończenia szkoły

Znajoma Liz ze wspólnoty religijnej zasugerowała dziewczynie zgłoszenie się do programu „SOS Rodzinie” w Chitungwiza. Liz już następnego ranka pojechała do miasta z nową nadzieją.

SOS Zimbabwe przeprowadziło wywiad środowiskowy i dzięki pomocy polskich darczyńców wsparło Liz niezbędnymi środkami.

”

Bez SOS Wiosek Dziecięcych moje marzenia nigdy by się nie spełniły. Jestem naprawdę wdzięczna za wsparcie, które otrzymałam. Teraz mogę odwdziżyć się moim rodzicom za ich poświęcenie oraz pomagać zwierzętom – tak jak zawsze marzyłam – podsumowała ze łzami w oczach.

Dziewczyna ukończyła szkołę 1 grudnia 2022 roku ze świetnymi wynikami. Obecnie pracuje w klinice weterynaryjnej w Chitungwiza. **Dzięki zarobionym środkom może wspierać rodzinę m.in. w opłacaniu czesnego dla swojego młodszego brata, który jest studentem drugiego roku na miejscowym uniwersytecie.**

Wsparcie Afryki

Afrykę można wspierać na wiele sposobów. Najważniejsze jest wsłuchiwanie się w potrzeby mieszkańców, którzy są na miejscu i najlepiej wiedzą, co jest najbardziej potrzebne w danym momencie.

SOS Wioski Dziecięce na świecie docierają z pomocą do ponad 130 krajów. Darowizny od polskich darczyńców kierujemy do lokalnych programów pomocowych SOS Zimbabwe i SOS Kamerun. Kierujemy się przede wszystkim mottem „daj wędkę, a nie rybę”, dzięki czemu nasza pomoc może być długofalowa, a beneficjenci, zamiast uzależniać się od zewnętrznej pomocy, uczą się samodzielności.

Nasze działania w ramach projektów afrykańskich:

- Opłata czesnego za szkołę, aby dzieci mogły zdobyć wykształcenie i wyjść z kręgu ubóstwa,
- Budowa ekologicznych studni i ogrodów społecznościowych wspierających szkoły,
- Pomoc w rozwijaniu małych biznesów; szkolenia zawodowe,
- Wsparcie szkół w uzyskaniu samodzielnego dochodu na edukację dzieci,
- Pomoc psychologiczna, kampanie antyuzależnieniowe,
- Nauka oszczędzania i zarządzania budżetem domowym,
- Projekty mobilizujące zawodowo i społecznie kobiety.

Więcej możesz przeczytać na stronie www.sosafryka.org.

Dziękujemy za Twoją pomoc!

**SOS WIOSKI
DZIECIĘCE**

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce

ul. Niedźwiedzia 39, 02-737 Warszawa

tel. +48 (22) 843 73 76

e-mail: info@sos-wd.org

KRS 0000 056 901

Opracowanie: Beata Zwierzyńska
Projekt graficzny: Paweł Wyrwa

www.wioskisos.org